

Angyal szállt le Csecsenföldön **Népszabadság • 2003. október 25. •**

Október 22-én New Yorkban az ENSZ-ből tudósító újságírók szövetsége kitüntette Angelina Jolie-t, az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának tiszteletbeli nagykövetét. Jolie új filmjét (Beyond Borders – Határok nélkül) két nappal később, október 24-én mutatták be Amerikában, ugyanazon a napon, amikor a színésznő afrikai, ázsiai, dél-amerikai és balkáni menekülttáborokban tett látogatásairól szóló naplója is megjelent.

- Amikor Stone átküldte önnek ezt a forgatókönyvet, ön Billy Bob Thornton felesége volt. Az ő vérével töltött fiola lógott a nyakában, késeket gyűjtött, szörnyekkel álmódott, rojtos farmerben, szakadt trikóban, vietnami papucsban járt, és mindenről a szex jutott az eszébe. Most itt ül egy tea mellett, mint egy angol lady, és csöndesen beszélgetünk az ENSZ-ről, kongói belpolitikáról, jótékonyági kampányokról, washingtoni lobbizásról.

– Akkoriban mindenki odavolt, hogy milyen helyes, kezelhetetlen vadóc vagyok. Pedig csak a kétségbeesés kiabált belőlem, hogy nem találok se magam, se az életcélomat. Ma már pontosan tudom, hogy nem az a jó fej, aki szanaszét tetováltatja magát, és halálugrásokkal bizonyít, hanem aki a dzsungel kellős közepén összeszedi az odatelepített taposóaknákat. Oliver Stone a kezembe adott néhány külföldi lapot, beszélgetett velem a világról, csiszolta az agyamat.

- Vagyis ő és a Beyond Borders forgatókönyve nyitotta ki a szemét?

– Ez a film rólam szól. A főszereplő Sarah vattacukorba bugyolálva él, amikor találkozik egy férfival, aki megszállottan próbálja visszaállítani az egyensúlyt a világban, s ezzel Sarah életének értelmet ad. Annyira szerettem volna megcsinálni ezt a filmet, hogy már sírtam miatta, de a forgatás csak nem akart elkezdődni. Aztán rájöttem, bögéssel sokra nem megyek. Szót fogadtam Olivernek, összeszedtem egy csomó könyvet, beleástam magam a szakirodalomba, és föl hívtam az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságát, hogy hajlandók-e velem találkozni. Leültünk, beszélgettünk, elvittek magukkal Sierra Leonéba. Abban a táborban láttam életemben először éhhalál küszöbén lévő felnőtteket és haldokló gyerekeket, és ott halt meg először valaki a szemem láttára.

- Bűntudata támadt?

– Amitől azóta se tudok szabadulni. Gondolja csak el, amikor táborokat látogatok, reggeltől estig térdig járok a nyomorban. Utána elvisznek egy hotelbe, fölhozza a szobapincér a vacsorát, és ahelyett, hogy nekiesnék, csak nézem, és a könnyeim potyognak a tányérba. Ezt az örületes különbséget máig nem vagyok képes feldolgozni. Csak azzal tudom magam megnyugtatni, hogy annak a rakás pénznek, amit keresek, a nagyobbik felét azonnal átutalom, mert így nem nyomaszt annyira, hogy ami megmarad, azt magamra költöm.

- Azonkívül, hogy a táborokat járja és pénzt küld, mit tud még csinálni?

– A táborokban ételt osztok, órákig beszélgetek egy-egy családdal törökülésben a földön. Ezeknek az embereknek semmit nem mond a nevem. Fogalmuk sincs róla, mi fán terem egy színész, a legtöbbjük még moziban sem volt soha. Mindenről naplót vezetek, ebből jelenik meg most a könyvem, melynek teljes bevételét az ENSZ-nek utalom át. Többször meghívtak Washingtonba, sokszor felszólaltam a kongresszusban, és dolgozom egy ottani válságstábbal, komoly külpolitikai képzést kapok. A Beyond Borders New York-i előpremierje a kérésemre jótékonyági est volt.

Amilyen könnyen adom a magamét, olyan nehezemre esik megkérni idegeneket, hogy nyissák ki a pénztárcájukat, de már ezt is megtanultam.

- Az ENSZ-t sok kritika érte az utóbbi időben. Ez nem zavarja?

– Nem hiszem, hogy az ENSZ tökéletes, de ha nem létezne, ma sok millióval kevesebben élnénk a földön. Nélküle nem jutna célhoz az élelem, nem jutnának át emberek a határokon, és ennek semmi köze a politikához. Ez pusztán emberjogi kérdés és feladat.

- Abban például biztos, hogy az adományai oda kerülnek, ahova szánja?

– Veszem a fáradságot, és ellenőrzöm, ugyanis alapvetően bizalmatlan vagyok. Ráadásul mindig „pántlikázva” adok. Például azt mondom, hogy ezt az összeget egy iskolára költsék, abból pedig rizst vegyenek vagy fúrjanak kutat.

- Akkor már elég jól ismerheti ezt a világot.

– Az elején elég bizonytalanul mozogtam, mert az eddigi életem javát filmezéssel töltöttem, nem társadalmi munkával. Jártam például egy táborban, amely tele volt fiatal nőkkel. A hasonló közegről, a velem egykorú kolléganőimről az összes addigi tapasztalatom az volt, hogy – bár nagyon udvariasan próbálják leplezni a féltékenységüket – szigorúan kimért óvatossággal „kóstolgatják” egymást. Ebben a táborban mindenki a halál küszöbén él, és mégis: csak őszinte, melegszívű nőkkel találkoztam. Jártam Afganisztánban is, jóval szeptember 11-e előtt, amikor Amerikában még azt se tudták, kik azok a tálibok. Titkos helyeken találkoztam nőkkel, akik nem járhattak iskolába, nem tudtak írni és olvasni, és aggódtak a lányaik miatt. Mondtam is az ENSZ-eseknek, tegyék a szívükre a kezüket, nem ártok-e nekik mint tiszteletbeli nagykövet azzal a meglehetősen zavaros publicitással, amit magammal hoztam. Tudja, mi volt a válasz? Hogy sajnálnak azért a sok sületlenségért, amit a sajtó összehordott rólam.

- Most azt írják a lapok, hogy nem ismeri a veszélyt. Legutóbb például Csecsenföldön járt.

– Egy évig próbáltam bejutni oda, de állandóan visszadobták a vízumkérelmemet. Közben meg csak jöttek a hírek, hogy sorra számolják fel a menekülttáborokat. Volt egy bizonyos tábor, amelynek a sorsa különösen aggasztott, mert az ottani menekültek semmiképpen nem akartak visszatelepülni Csecsenföldre, ahol biztos halál várt volna rájuk. Végül pár hete csak bejutottam, és utána beszélni tudtam az újságírókkal, aminek az lett a vége, hogy a tábor ma is működik.

- Vagyis beavatkozott a nagypolitikába.

– Félelmetes tojástánc volt, mondhatom. Az oroszok közt úgy éreztem magam, mintha folyamatosan elbeszelnének egymás mellett. Mindig frappáns válaszokat adtak, de sosem arra, amit kérdeztem. Nagyon kellett vigyáznom, hogy mit mondok és miként fogalmazok. Persze voltam ennél élesebb helyzetben is. Konkrétan nem nevezhetem meg a helyet, ahová az ENSZ-munkám kapcsán eljutottam, és ahol naponta tépik össze külföldiek útlevelét. Egy este egy kis faházban kaptunk szállást. Jött valami helyi hivatalosság, hogy a velem utazó ENSZ-képviselő menjen be vele az irodába. Engem ott hagytak a kunyhóban, csak egy néni üldögélt a bejáratnál. Odasúgja nekem, kedveském, bújjon el jól a sarokban, mert ha megtalálják, elveszik az útlevelét. Ott gubbasztottam rémülten órákig, miközben azon járt az eszem, mi lesz, ha tényleg soha többé nem tudok hazamenni a gyerekeimhez. Aztán valahogy kijutottunk.

- Bizony, a kisia! Rá nem gondol, amikor ennyi veszélynek teszi ki magát?

– Nem ön az első, aki kérdi. De ott, a csecsen határon, abban a menekülttáborban ugyanolyan emberek élnek, mint én meg Maddox. És a félelemnek nemcsak rossz oldala van. Félni még jó is, ha az ember jó ügyért teszi, mert csak az nem fél, aki nem elég bátor. Most értelmes célja van annak, hogy vállalom a veszélyt, nem úgy, mint régen, amikor csak azért másztam bele rázós helyzetekbe, mert semmilyen iránytűm nem volt. Persze, amióta Maddoxot örökbe fogadtam, egy kicsit óvatosabb vagyok. Ahol van ENSZ-misszió, ott valamivel biztonságosabb, és általában figyelmeztetnek, hogy ha nem akarok menni, nem muszáj. De – számítva a legrosszabbra – mindenféle biztosítást kötöttem, ha elrabolnának, vagy ha valahonnan helikopterrel kellene kimenteni.

- Azért, hogy visszajöhessen választott új hazájába, Angliába?

– Nem hagytam el Amerikát, mert New Yorkban is vettem egy lakást, de Londonban azért akartam házat, mert a fiam ázsiai származású, gyakran járunk oda is, Afrikába is és az európai kontinensre is, és úgy gondolom, hogy Európában Maddox sokkal többet tanulhat a világról, mint Amerikában.

- Amerikában is vannak szegény gyerekek, akik segítségre szorulnának.

– Ezt az amerikai elnöknek címezzé, ne nekem és ne a nemzetközi szervezeteknek. Miután részben indián származású vagyok, nagyon sokat próbáltam segíteni az amerikai indián közösségnek, de sajnos van egy törvény, amelyik csak a kormányzati szerveken keresztül teszi lehetővé a támogatást.

- Az ENSZ-munka mellett is szinte megállás nélkül forgat.

– Sokféle mozinak van helye a világban, mert a legfontosabb az egyensúly. Ezt magánemberként és színészként is vallom. Kell persze olyan film, amelyik csak kikapcsol és szórakoztat, feltéve, hogy nem rombol. Más kérdés, ha rajtam múlna, főleg dokumentumfilmeket és olyan filmeket gyártanék, mint a Beyond Borders, mert sokkal értékesebb nézni is, csinálni is, mint azokat a filmeket, amelyekről azt gondolják, hogy tetszik a nézőnek. Most végre Oliver Stone-nal forgatok Marokkóban. Nagy Sándor anyját játszom, és bár a gimiben nem haltam meg a történelemért, egy csöppet se bánom, hogy most behozom az összes mulasztást az ókorból.

London, 2003. október
Szerző: Návai Anikó